

MA

IRODALMI ÉS KÉPZŐMŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Bpest, IV. Váci-utca 11 b.

Szerkesztik:
KASSÁK LAJOS és UITS BÉLA

Előfizetési ár Magyarországon:
Egy évre 20 K, félévre 10 K.

TARTALOM: Máttis Teutsch János: Metszet a MA V. kiállításáról. / Barta Sándor: Primitív Szentháromság. / Kahána Mózes: Világi vers. / Székely László: Földanyánk. / Kudlák Lajos: Akarás. Vigasz (versek.) / Simon Andor: Versek. / Hevesy Iván: Máttis Teutsch János festészete. / Máttis Teutsch János: Négy festmény. / Kassák Lajos: Az idegen kamasz (novella.) / Walt Whitman: Teérted ó demokrácia (vers.) / Barta Sándor: Szabadulás (Kritika.) / Katalógus.

III

11

Máttis Teutsch János metszet a MA V. kiállításából

Tartalmazza az V. kiállítás katalógusát is.

ÁRA 2 KORONA

PRIMITIV SZENTHÁROMSÁG

Ég kék, fű zöld, mosónő tüdővész, a péklegény a mosónő fia, a prostituált a mosónő lánya s ők mind mind benneáznak a reggelben, a reggel pedig szétraqyog a látóhatáron, a látóhatár beöltözködik a hegyekbe, a hegyek beleernyedeak a városokba, a városok fölött sűrű maszákban tömbösül a füst a füst, a kén, a hő.

Mosonőre várnak a felpupozott teknők, a teknők köré felnyargalnak a falak, a vörös vasdromedár is odanyerit, a csőbrök és az üstök is lemordulnak a zsinorpadlásról és kanyarog a gőz a gőz, a tűz, a víz.

A péklegény addig belisztezi a fejét a péklegénynek kiöklösödik a melle a bordái alól versenyt gyalogol a köny s az inasok végigtörlik a cuppanó tésztákkal és a tetőről zuhog a liszt és a padlóból bugyog a víz és a tűz kiakarja ázni a falakat és néha beleharap a levegő mellebe

és a higgany harapja az üveget s a vér harapja a bőrt, a konghákban pedig folyton dagasztanak — Jézus! a tűz, a konghák, a liszt.

Az utcákon égig nőnek a cseléd lányok és két sárga fojt röhög hínuk alatt. És a mosónő már csak két hétig fog élni mert 320 ember megint beleesett az okkerbeli sárba Jáj!!!

Az ablakokból rövidnadrágosokra kimumuskodnak a prostituáltak,

az egyik prostituált a mosónő lánya és szép, kifésült maszkot dug ki az ablakon, mert az ő feje a mosónő feje, a mosónő feje: ráncos alma.

A mosónő keze is ráncos és most pörög és forog és döngöl és nincs is neki feje mert a tüzes vasdromedár az ő feje mert a sok vizes rongy az ő törzse mert a két csőbrök az ő lába füst pipázik a szeméből és a fülével lát csak a két keze dominál a két keze dominál.

A prostituáltak bársonyból gyalulták a kezeit a prostituált vörös hasakat szokott gyujtogatni és kövér bácsiknak országutat csiklandoz a hátgerincükre

és akkor térdel és lobog a haja és liheg és aztán, a nagy, lila boltokban vehet magának vöröset, sárgát és zöldet.

Bizony.

A péklegény pedig az ő bátyja és a péklegénynek lampionból vannak a karjai és a feje vörös téglakapu és a szeme két feneketlen láda és a füle két kemence nyilója és nincsen neki orra orra.

A mosónő testvére a prostituáltak és testvére a péklegénynek és a péklegény a férfi.

A férfi megy, a város térdre alázatosodik és jobbról megy a dromedár fejű mosónő és balról megy a maszkfejű prostituált és a péklegény fogja a kezüket.

Mert a péklegénynek konghákéből van a feje s a hold felkrajcárosodik s a nap lesulyoz és a mosónőnek mézből van a teste s a harangok csilingelnek s a prostituáltak rakétából van a nyelve s a rendőrök a csákójuk hegyén pontolnak és a tébolydák zöld szallagokat vonjitanak az égre. S ők mennek

Mennek a jeges mosókonyhák fölött a vörös műhelyek fölött élet és halál fölött férfi és asszony fölött gazdag és szegény fölött és felzendül a hangjuk a hangjuk a hangjuk vadul.

Barta Sándor

VILÁGI VERS

Emelt szavam kémény s mező fölött dult dörejes gömböket vált hullámosan és a teremtett semmiséget emeli rázza istenségbedulja!

„E m b e r e k !“

Földreteremt:
emberek

Gyűjteni masszás egészbe,
dönteni észbe:
ki redukciós minimális: ész és ember.

Ne köny: állatok gyengéje.
Ne ölekezés: romlás egymásba.

—: célbadobódó e g y:
millió párhuzamos:
sárgaföldszinü ember:

„Emberek“
sárga a kellem, hig, facér:
földszinü az ember.

„Emberek“
nincs zsarnok, bársonyos előkelőség

szellem, varázslat:
emberkezeket tűz istenségbe a vas!
„Emberek“
vizgőz a felhő, semmi az ég,
de áll ezerszer
és anyja a színek, szagnak, életforgatagnak
a föld.

„Emberek“
forgós, limonádés krinolinok
cammogó virágosszekeret
agyontiporták gőzkerekek és szuronyok,
az utak könyökein vörösen gyülekeztek
áldott semmirekelők:
te a kulturát fogdosod manikűrözött ujjaidban
s arcod halottnan, szerencsétlenül deklamálja
rohadt világok rokokóját.

„Emberek“
Gorlicét dörgölők sárga, nyomoru bensődühöz
s a semmirekelő képét halvány arcodra:

Fel!!

Kahána Mózes

FÖLDANYÁNK

Már lángban a csipkebokor;
s kiált az igazharcú isten:
szórjunk hát némult ajakunkra
égő paraszt! —
s tiszta kezünk lengessük az éji-homályba,
csak mégis,
csak mégis!!...

Jóság!

Gerjesszünk apró pipis-lüzeket a sötét mezőkön;
paskoljuk fel az agyak csigaház-világát
sugáros fényostorokkal,

és tereljük a szennyes kezüket
nagy hajnali mosakodásra;

mert minek, minek öltöznek a szelid lapályok
suhogó, zöld selyembe?
s az ormok
dudorászó juhar-bokrétákat
miért tüzdelnek??? —

ha éjszakák
cédája lett! —
úri kártyások kezén?! —

A föld! A föld!

Öleli már a lengő tinesű kaján
és a juh-agyu úrfiú kergül már a dombon.

Probás-kornak sutba-menekülje!!...

De már zúgatja melled: zörgő paraszt csontok
halmaza;
s hű zsellérvér pirosítja arcod,
Te céda lett megáldott szépség! —

Földanyánk, örök szerelmünk!!...

Székely László

AKARÁS

Nagy fénykarikákban vonagló ezernyi ordítás
Tajtékhabos okádás
És valami vonítja magát vastagon.
Előre!

Orgona. Ritmikus bömbölés.

Ide: az eget!!

Nekiheveskedés a mellnek. Valaki érzi.

Bemegy. A ruha alatt libabőröz:

Oriás szunyog. Zugas egyenletes.

Gyávák torpannak. Hull a semmi.

Ujjal keresztbeszántott barázdák.

Halomra tolódnak; sokká.

Vagy-vagy! Törés-élet!!

Danaida hordó hegyre nyomott barázdákat nyel.

Fájó szorgalom!

Ide: az eget!!

Nem sugároz az arc nyugalomtól kéken:

Apró játék nem kertészke di virágos csoportta bőret.

Küzdelem! Küzdelem!!

Valakimagasra tartja tajtéket izzadó melléthömpölygetve

Valaki mélyberántani próbálja a hetykét.

Szikla: loccsan a mell reped.

Hajrá! Ide: az eget!!

Messzemagasra szökő vér: hull. Másik:

Vér vért mos.

Nagy verekedés! Isteni!

Órül a lélek. Feszültség!

Áll a hetyke. Szikla!

Valami vaskitartással bunkóz.

Hajrá! Örömtől lélek reped:

Napsütés! Valami a lábak alá rogyott!!

VIGASZ

Tragédiák. Lélekgyilkolások.

Örvendj!

Élet: szűrtsebet érezz!

Vigasztaláskorsóból szomorúságot ivó. Te.

Szorul a szíved? Vackol a panasz.

Küzdelem élet:

Egyenlő.

Hullámzunk a boldogság koszinusán.

Lent vesszük észre a föntet — keserű a mindig edes.

Akció-reakció; ide a boldogtalanságot mind.

Világegyetem!

Erte fogat csikorgatok.

Egyfajta a férfi. Meztelbas Isten.

Cafatos nő: istenség.

Egyformaság.

Szerelmünk feidühösködi az égbe

Oh! abszolút igazság!

Szerelmi dühünk lerántja a földre

Oh! abszolút igazság!

Férfit. Nőt.

Emberek örök sóhaja. Teljesülés.

Kettő teljesül együtt. Tragédia.

Örvendj!

Élet: szűrt sebet érezz!

Sokávért szerető teleszivja magát veled:

Tanítja asszony az asszonyt!

Kétségbeesés? Törvény!!

Igy:

feltolakodik az isten.

Lengető feszültség!

okozimuszoszkodik disznón.

Le-föl-le. Élet szépe!

Igy!

Kudlák Lajos

VONAGLÓ TÁJAK

Máttis Teutsch Jánosnak

TÁJ: 1

Görbéremarjúlva
reszketőn hullámzik:
viz, vetés, út,
hegy, halom, horizont,
s mind ezt görbére
agyamban
egy smaragdzöld lombsor
rezgő hullámzása
furálta:
egy uralkodómásodperc
bizonyossága alatt.

TÁJ: 2

Két fűzfásor végtelenbe
nyújtózása
erőt buzdít a folyóba
és egyenlőrelendülésekkel
telítve
lanyhán-hullámzik...
— a firmamentum
rálenghül —
— a vetés is hullámzik
folyósan —
— utánna majmoznak
a hegyek, a dombok —
s a horizont
— — mint rubinszemű kigyó — —
összevisszásan utánagörbed...

TÁJ: 3

Domború
cinóberhegy felett
erővel kamaszkodik
az ivelthasú égbolt:
homorún.
Zürgő erdőben
felnyílazott fák
és kúposracsalt bokrok
között
erőtgyeplőzve a patak
a karmazsínrapaskolt égbolt alatt,
tornyosodik.
S minden
ezerszer, ezerszer
a láthatárra lökve:
homorún!
domborún!

PATAK

Zöldes-kék csik
kanyarog
a zöld fa-sor közül,
s lágyan hullámzik,
zokog...
a barna teknőben
emészt fényesen a szalag
és csörög...

halad...

már nincs fák között,
és kéken
ritmusban,
engeszteli kövérré
a bamba szemet;
a fény rázuhog,
s fehér a szalag;
örvény:
cikkcakkba
gyöngyörül,
kék-zöld-fehér
a víztölcsér
s forog...
körötte millió
fehérfejű vizpiramis
körbe-körbe
sír
és sistereg...

VETÉS

Határnélküliség
reménybeöltözöttje
nyújtózva vonaglik
előre-hátra
és viszont.

Százlábú abrosza
puhatestű úrnak
és fonadéka sok
vérszegénnyé mart
testnek.

Hullámtaraj
(zöld? — zöld! zöld! zöld!)
de nyárra
sárgára galvanizálja
a táncoló fény
s a legmegáldottabb
kimondhatatlan szem
tölcsérszik
hullámrezgéseiből
az ittasult
régizöld,
de új-sárga
elektromos szőnyegnek,
mely erőrekapatja
a munka barmaít,
(sárga? — sárga! sárga! sárga!)

Simon Andor

AZ IDEGEN KAMASZ Mátis Teutsch János

Mátis Teutsch János művészete teljesen szubjektív művészet. Nem ad tér- és forma-élményeket, nem ad objektumokat, a naturának relativ vagy abszolút igazságait. Nem kutatja a külvilág dolgainak színét, formáját, háromdimenziós realitását. Még csak a tűnékeny impressziót sem csillogtatja szemünk elé. Amit ő csinál, az tiszta líra, tiszta érzésszuggestívum. Mert Mátisnál az érzés a fontos nem a vízió. A vízió a maga naturális formáival csak eszköz lehet érzései kifejezésére. Így a dolgokról vett formák is csak eszközök, éppen azért nagyon önkényesen bánt el velük, minden naturális karakterüktől megfosztja őket: **a természet reális formáiból absztrakt művészi formákat teremt, amelyek így már nem tárgyak szímból, hanem érzések kifejezői.**

Mátis Teutsch művészete elszakad a természettől, a materiától és egészen szellemi lesz, hogy a lelket fejezze ki. A lelket, a lélek mozgását, lüktetését, dynamizmusát, mindazt a sokszerű és sokirányú hullámzást, ami benne az impresszió nyomán megindul. Szavakban nagyon nehéz volna megformulálni, hogy melyek azok az érzések, melyek képeinek tartalmát adják. Ha ilyen primitív általánosságú fogalmakkal akarnánk őket megelőlni mint: bánat, öröm, vágy, izgalom, nyugodtság stb. nem sokra mennénk, mert éppen azt nem mondhatnánk ki ezekkel a szavakkal, ami azokban az érzésekben, vagy helyesebben, **érzetekben** eredeti és egyetlen. Mert ez az érzés-festészet, nem holmi naiv allegorizálás, hanem a belső érzetállapotok közvetlen expressziója abszolút festői eszközökkel. Közeli rokonságban van a zenével, tartalmilag is, formailag is analog vele. Csakhogy Mátis nem hangokkal muzsikál, hanem színekkel és vonalakkal.

Ha fogalmakra nem is tudjuk fordítani képeit, meg tudjuk jelölni az érzés-skálát, amelyekben művészi egyéniségét legtetszebben ki tudja fejezni. Megtaláljuk nála mind a két érzés-pólust: az akcióval telt drámaiságot, összeütközést és a passzív magát átengedést. Kétségtelenül az utóbbi a passzivitás az, ami Mátis Teutsch karakterében a domináló súly. A vágyódás teljes skáláját megtaláljuk műveiben, sokszor oly lágyan, hogy az már feminin szentimentalizmus, de sokszor hatalmas erupciókban. Művészetét a tudat alatt erjedő vágyak és feszülő ösztönök inspirálják és telítik, festészete a leg-

és várt. És topogott. És nekikészült az idegen kamasznak.

A hold hűsös, sárga fénygel vibrált az ablak-
szabdó erőtlen kesztyű. Így a képeket szülő lelki diszpozíciók analízisa a freudistának a dolga már, nem a kritikuszé.

Míndezekből már magától adódik, hogy mícsoda nézőpontra kell helyezkednie a Mátis-képek szemlélőjének. Meg kell próbálni egy kis erőfeszítéssel közvetlenül beleélnie, beleéreznie magát a képbe, éppen úgy, mintha egy zene-művet akarna appercipálni. Nem szabad a motívumok jelentését keresni, hogy ez vagy az mit **ábrázol**, mert ezeknek a képeknek éppen úgy nem céljuk a külvilág ábrázolása, mint akár — mondjuk — a Mondschein szonátának. Azt lehetne ellenvetni: ezekbe a képekbe mindenki azt érezheti bele, amit akar. Jó, de akkor jusson eszünkbe, hogy ugyanezzel agyon lehetne ütni minden zenét, Bachtól Debussy-ig. Egy másik tévedés lehetne Mátissal szemben felületesen kijelentni rá, hogy dekoratív festő, semmi más. Pedig ő a dekorációval csak külső rokonságban van, pusztán a nem-imitáció voltánál fogva. A dekoráció megelégszik az egyszerű, érzeinkre kellemes színharmonizálással és vonalritmusokkal. Mátis — láttuk — ennél sokkal többet és mélyebbet ad.

Mátis Teutsch művészi fejlődése abban állt, hogy a jelenségnek, a naturális objektumoknak a közvetítését fokozatosan kiküszöbölte, a tünemények realitásától eljutott az érzetek realitáshoz.

A tavalyi kiállításán bemutatott képek tulajdonképpen még domináltak a naturális formák és hatások, a jelenség és az érzés még kompromisszumban voltak egymással. De a jövő fejlődés útja a mind absztraktabb kifejezés felé már kétségtelen és határozott volt. A mostani kiállításán már a tisztán absztrakt, konzekvensen kifejlesztett formálási módot mutatják a munkái. Az átmeneti formát csak egy kisebb sorozat olajfestmény képviseli.

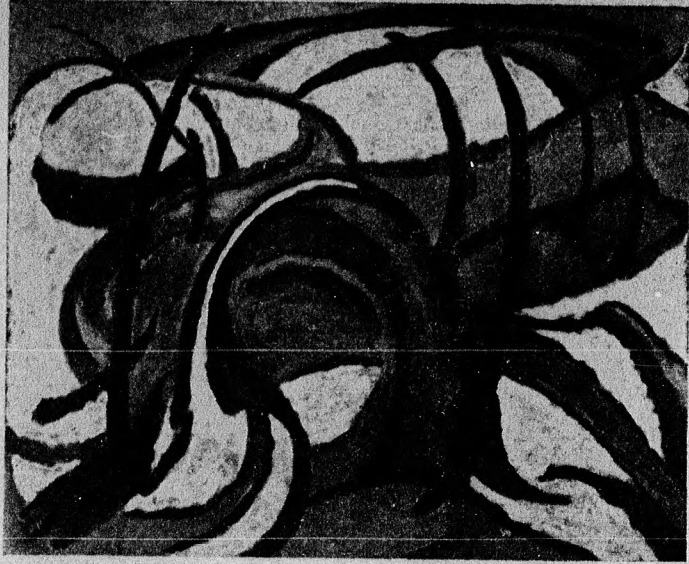
Az érzet-képeket háromféle hangszerelésben kapjuk: linoleum-metszet, akvarell és olaj kép. A linoleum-metszetek legtisztultabb ilyenemű munkái Mátisnak teljesen zártak, befejezettek és egységesek, nincs rajtuk egy felesleges folt vagy vonal. Az egyszerű linoleumnál változatosabb és komplettebb hatásokat kiváltó anyagok az akvarell és az olaj. Polifon gazdagságukkal az érzéseket is nagyobb gazdagsággal és változatossággal fejezik ki. Ha a linoleum-metszet a zongora, akkor az akvarell és az olaj az orkeszter.

Hevesy Iván

VONAGLÓ TÁIAK

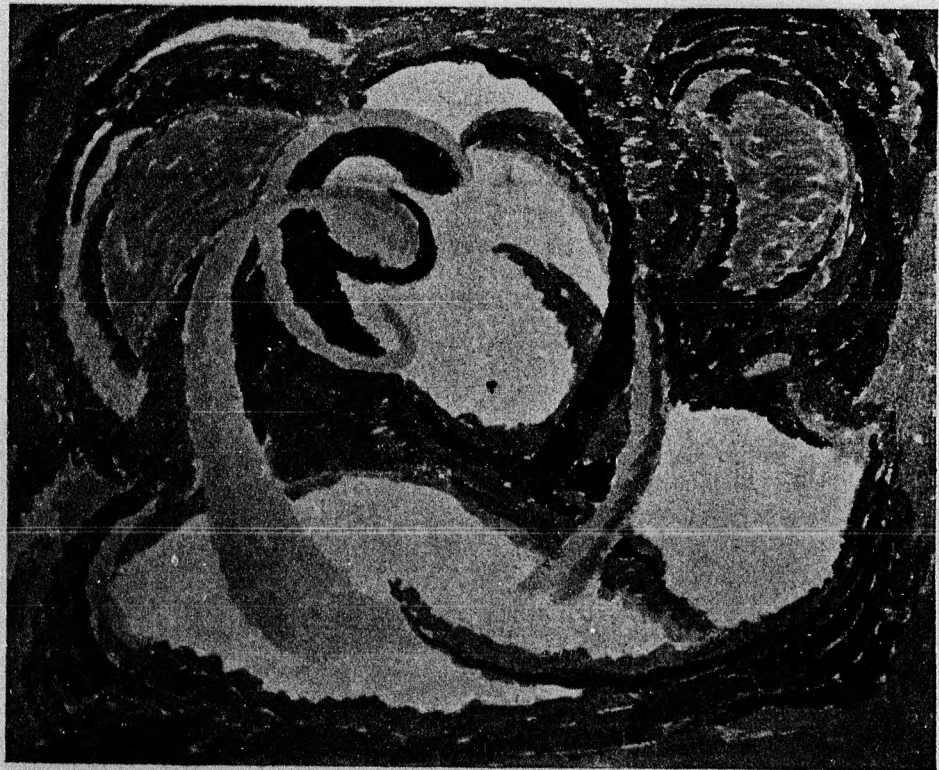
PATAK

Zöldes-kék csik

Mátis Teutsch János.

Festmény.

Mátis Teutsch János.

Festmény.

AZ IDEGEN KAMASZ.

És várt. És topogott. És nekikészült az idegen kamasznak.

A hold húsos, sárga fénygel vibrált az ablak-
keresztén.

Mátis Teutsch János.

Festmény.

Mátis Teutsch János.

Festmény.

A MA V. KATALÓGUS

MÁTTIS TEUTSCH JÁNOS kollektív képművelése.

A kép száma	Ára Kor.	A kép száma	Ára Kor.
1. Olajfestmény	700	32. Akvarell	400
2. "	500	33. Olajfestmény	2200
3. "	magántulajdon	34. Akvarell	400
4. "	700	35. Olajfestmény	2000
5. "	magántulajdon	36. Akvarell	400
6. "	400	37. Olajfestmény	800
7. "	3000	38. Akvarell	400
8. "	700	39. Olajfestmény	600
9. "	1000	40. "	2000
10. "	600	41. Akvarell	400
11. "	900	42. Olajfestmény	1200
12. "	700	43. "	600
13. "	900	44. "	1200
14. "	600	45. Linoleum=metszet	80
15. "	600	46. "	80
16. "	700	47. "	80
17. "	750	48. "	80
18. Akvarell	400	49. "	80
19. Olajfestmény	1000	50. "	80
20. "	800	51. "	80
21. "	1200	52. Olajfestmény	1800
22. Akvarell	400	53. "	1600
23. Olajfestmény	900	54. "	4000
24. Akvarell	400	55. "	3000
25. Olajfestmény	1200	56. "	1200
26. "	900	57. "	600
27. "	4000	58. Linoleum=metszet	80
28. Akvarell	400	59. Akvarell	400
29. Olajfestmény	700	60. Olajfestmény	900
30. "	400	61. Linoleum=metszet	80
31. "	2000	62. "	80

GERGELY SÁNDOR szobrai.

A kép száma	Ára Kor.	A kép száma	Ára Kor.
1. Márvány	5000	3. Gipszben	800
2. Bronz	magántulajdon	Bronzban	1800

AZ IDEGEN KAMASZ

Mi mindent koporsóz az éjjel.
Tapints: és ideges ujjaid alatt felnyögnek az otromba halott dolgok;

Füled: és magadhoz borzongod a kivándorlók rémület-vizióit a garázda tengerekről;

Nézz: és szemeidbe virágnak a fátylós és barlangos tragédiák...

S a fehér négyszögek mögött felhízott a sötét!

A kamasz, mintha aludt volna.

Tejes villanykörte hintázott le a plafondról. Intenzív árammal. Fényt és árnyékot locsolt szét a díványra vetett testen.

Csönd.

Néha kicsiny, világos ablakok nyíltak meg a fejében.

— Mért hogy ma egyszerre minden feltorlódt benne?!

Ujra lecsüggedt.

A dolgok értelme belekanalazta magát a semmibe. De minden sarokból kivicsorgott a nyomorúsága. Helyhezkedett. És mégis a holnaptól-félelem kihagyásokra markolászta a szívét.

— Uristen! Uristen!

A másik szobában csörömpölt a varrógép.

A padló rángott. Mert az öregasszony taposott a vörös fillérekért. Az öregasszonynak egyhelyben tudtak iramot futni a lábai.

Kinyúlt mint a halott.

De a zörgés csak tovább élt s az élesebb hangok, mint valami tüzesre bolondult drótok átbetyárokadtak az ajtóresekén:

— Te! Te! Te!

Az asztalról, mint valami profétáló kőtábla ráfehéredett a nyitott leckeönyv.

Még egyszer értehadonászott...

Valaki nehéz, vasalt csizmákban elzuhogott az ablak alatt.

Emlékezésből hadart föl olcsó tirádákat.

S a szemei elrévedten csavarogtak a fekete rónákon. Akarata hiénásan neki kapott a kacskaringós mondatoknak, de az elfáradt esze minden betűt zavartan visszaöblített. Mintha lapátosok dolgoztak volna a fejében.

Nagy, vörös oszloppal kivágódott az ajtó.

— Heverészni? Heverészni?!

Mint a malomköszemű komondor sárga, okuláres fejfel ott állt az öregasszony.

A kamasz gyáván gombócba huzta magát:

— Asszonyosság!

Az öregnek bolondul csipőibe bökődtek az öklei:

— Már fertály esztendeje!... A véreimet akarod? A véreimet??! A véreimet!!!

Döglött, tarka rongydarabok röpültek szét a szobában.

A kamasz két szöghegyes térdéről a padlón:

— Ó! Ó! Ó!

Az asszony földagadt, eres lábait villogtatta a szemeibe:

— Látod, te naplopó?! A lábaim! Az én vén lábaimnak már vége!!!

És várt. És topogott. És nekikészült az idegen kamasznak.

A hold húsos, sárga fennyel vibrált az ablakkereszten.

A kamasz még rimánkodott a padlóról:

— Várjon... csak a vizsgáig... Aztán bankokkal fizetek!

S a kiugrott, vizes szemei gyáván fölfelé sandítottak.

Az öregasszony még vaditóbban:

— Takarodj! Csavargó, takarodj!!

A kamasz pelyhes állán most ráncba futott az utálat:

— Nem!

— Nem?!

Feltoppant:

— Nem! Nem! Nem!

Ugrásra lendült.

S az öregasszony visítva hátra pattant az ajtóból. Messzebből, mint két feldühölt állat egymás ellen.

De közójük csapódott az ajtó.

Csak az éhes, kemény fogaik csikorogtak át a gátakon.

Kivirágzott a tehetetlenség.

A kamasz magábanézett. Lomposan a másik ajtó felé. Csak most érezte meg a veszedelmet, amihez már egészen közel dühösödött. Jóságos kis örömkök futották meg a vérét. Józandott... De mi lesz ezután?..

Ólmosan rátengerelt a sötét.

Megindult lábait gölthösen előbbre nyújtogatta.

Próbálkozott.

Ide-oda tévedő pont az emeletes házak között.

Aztán nyugodtabban:

— Kár... kár... kár...?! De ha megfojtotta volna az öregasszonyt? Egy nap... legfeljebb két nap. Aztán rajta ütöttek volna, mint valami veszett kutyán. Pedig a céljai?! Uristen!.. Az iskola padjai már olyan alázatosra törték a gerincét... Még két esztendő... aztán a hivatalok, pénz, tiszta utak föléle. A szíve riadókat dobolt.

Az utcán beljebb magasra tűzött gázlámpák zöld fénytócsákat könnyörületeskedtek a lábai elé.

S most már határozottan:

— Pénz... nélküle csak a mocsár. Az öregasszonynak kilencven korona negyedévért... De ha jól sikerül egész élete elrendeződik... Agyonfejszés? Szurás? Fojtogatás?... Csak ereje legyen végig csinálni. Száz koronából egész hónapot átvegetál.. Az öregasszonynak valami kamatot is ad hitelezett tőkájére... Szép köszönet lett volna, majdnem nekiugrott. Pedig igazán nem rossz lélek. Ki adna ma egy idegen embernek hitelben három hónapi fedélalatti menedéket? Szegényke... A kávéit meg a rizsát szereti. Egy zsákra valót... Hiszen csak pár korona. Istenem, milyenek voltak a lábai!

Az egyik utcaszögleten balra kanyarodott:

— Kell!.. Az öregasszonyért... Már csak az öregasszonyért is...

Főnt apró ezüstfehérek kipontozták a nagyon-nagy feketét.

Vak ablakok és egy-egy még világtalanabb kapu.

Baktatás könnyen, vizsla előrenyulással.

Hirtelen zörej.

Megtorpant.
 Piros, fiatal vérében már benne ágaskodott a rémület.
 Fülelt.
 Az orrcimpái öblösen földuzzadtak.
 Egy lerongyolt katona vágta keresztbe az utcát... nehéz bakancsai laffogtak a kövezeten.
 Ujra lépésbe bátorodott.
 A lámpák hideg fényhidakat ragyogtak át egymáshoz.
 A háztetőkről, mint hangtalan ezüsfolyók csurogtak le a fehér bádoggatsornák.
 A kamasz eszellenül egyszer-egyszer beletévedt a világosságba:
 Csak két nagy forgó szeme volt.
 Csak hosszú, elkiváncozó végtagjai voltak.
 Csak az éleszükkült ábrázatán látszott meg, hogy huszonegyéves.
 Óles árnyéka messzire előre csuszolt a mélyben.
 Tudta: a rossz már istrángolja a véré... Még két utcaszöglet... És egészen nyugodt volt. Most minden agysejtjével az öregasszony szegény, kékbeborult lábaihoz kötődött. A maga ezer baját észrevétlenül átjászotta a másikba. Krisztusosan botlogott a tragédiák felé.
 S a sötét láthatatlanra takargatta.
 Forró ujjhegyei az első szorítás után szomjaztak. Kiszámított mozdulatokkal a falak alatt.
 És egyszerre, mint a megreflektorozott vakond.
 Nagy vörös fénytölcsér harsogott ki az egyik ablakból.
 Akaratlanul belekapta a fejét.
 Látott a gyerekek megszállott bámulásával.
 Aztán diadalmasan meggyulladt a vére.
 Egy meztelen asszony a felizott lámpa alatt, mint az eleven huszoszlop. Tükör előtt. Fénnyel és elfeledkezten a maga gyönyörűségében. Hajlongott előre-hátra táncosan s a magas lámpa felszívta a mozduló formákat.
 S a halállal utazó kamasz is már kisarjadtan önmagából.
 A játékos asszony illata átédesedett a falakon.
 S most foghíjasan ugrott a világ kereke.
 (Valahol maszatos inasgyerekek a szentimentális hold felé dobják magukat a kemény priccseken. Valahol sörtés állu diákok s még messzebb részeg katonák fájlalják kemény, egészséges husuk.)
 A kamaszban sirt és ujongott a huszonegy esztendő. És mindent elveszített, ami tegnap volt. Huszonegy.
 A hold vörösen sarlózott a házak fölött.
 A bezárt asszony olyan volt, mint a megköszönhetetlen gyümölcs.
 A kamasz vihogott.
 És eszelősen nekiszaladt az iránytalanságnak.
 !!!
 Az utcák felkondultak körülötte, mint az örömszokolok.
 Visszavisított:
 — Élet! Élet! Élet!
 Vándorló batyus emberek árnyékoztak vele szembe.
 Vak volt.
 Csak a hold ült a szeméire, aki vörös volt, mint a vér s csak az elfeküdt földdel érintkezett, aki alázatos volt, mint a vágyakozó asszony.
 Egész hazáig.

Föl a csavaros lépcsőkön s a rozoga ajtó hangosan kivágódott előtte.

S most már semmit sem akart. Csak minden bajtól őrizkedni. A holnapért. Ő majd áll s aki halálosan eldül körülötte... Amnyi sok megköszölni való van még a világban...

A plafondról döglötten lógott a hideg lámpa.
 S a másik szobában nagy zökkenőkkel csörömpölt az átkozott varrógép.
 Sokáig nem mozdult.

Aztán lábhegyen a másik ajtóhoz siklott. Lesett. Ravasz elhasalással, mint a róka.

És felnyújtózott biztosan, mint egy megelégedett bálvány.

Majdnem megint az öregasszony kék lábai miatt sajgott a szive.

De kínálkozóan felékarolt a divány.
 Rádült egész hosszában és véletlenül arccal kelet felé.

S az ablakon túl ekkor biborosan már kakaskodott a hajnal.

Elmeredt.

Sokáig a szomszéd háztetők fölött az egyre végtelenebbe.

Hallotta:

A másik szobában moztan lecsapódott a takarós gépfedő.

Nem reagált.

Míntha nagyon, nagyon komolyan gondolkozott volna és észre se vette, hogy meleg, fiatal testén kívül mindenről megfeledkezett.

De ekkor már bronzban keményedtek az ablakok s a befejezetlen sorsokat anyásan mellére vette a reggel.

Kassák Lajos

TEÉRETED Ó DEMOKRÁCIA!

— Walt Whitman —

Jöjj! Megbonthatatlanná akarom tenni a földet,
 Megakarom teremteni a legnagyobb generációt,
 amelyre a nap valaha süített,

Az isteni csodaországot,

A bajtársak szeretetével

A bajtársak élethosszu szeretetével.

Szét akarom plántálni a festvériességet sűrűre mint a fák végig Amerika folyói mellett, végig a nagy tavak partján és végig a préríken.

Az elválaszthatatlan városok karjait összefonom egymás vállain át,

A bajtársak szeretetével,

A bajtársak férfias szeretetével.

Éretted ezekkel szolgállok téged, ó Demokrácia,
 ma femme!
 Érted, érted rikoltom ezeket az énekeket.

Hevesy Iván

1918 SZABADULÁS

(György Máttyás, Komját Aladár,
Lengyel József, Révai József)

Egy éve, hogy ez a négy ember kikanarodott a MA életvonalából. Most minden más szemponttól eltekintve: állítólag azért, mert szerintük a MA keretein belül megvalósíthatatlan perspektívával követelődött művészi énjük intenzívebb szociális állásfoglalásba. Hígyjük el nekik, hogy így volt. De tisztázzuk együtt, mit jelent ez az általuk annyira félreleikendezett fogalomkör: szociális művészet. Szociális és Művészet. Mert ez sokszor nem komplexálódik náluk megbonthatatlan egységbe.

Ki a szociális művész? Az, aki a művészetén át közvetíti el szociális mondanivalóját! Ennek a szociális művészetnek a fajsúlyát a tudós munkájával határozza meg a precizitás kell, hogy iránybaszabja. Ennyiben és abban, hogy igenis a tudományokat még mielőtt leülünk az íráshoz, már szintetizálva felszívjuk magunkba, mi is közösnek akarjuk magunkat a tudományokkal. De ez nem jelenti azt, hogy ugyanakkor bárdolatlan nyersességükben átlopott tételekkel illessem be és ezzel valami exotikus vadházasságá keverjem el a művészetet. Majdnem szentimentálisan romantikus kigőzölgése ez a jószágú természet-tudományi és falánkan filizófus könyvekbe gárgult tudós dilettantizmusnak; s mert költőkről van szó együtt kapkodó tehetetlenségi erők megjelenése is a saját terrénümán gerincheroppant költőnek. Egyszerűen: ezek az emberek is, mint ma már örömdeszen annyimások, elvágódtak a tegnapi egy ideig tehát a saját művészi strukturájukon. Ez pedig a milyenes észrevevése a levőnek és a már unalomig menő szociális dogmák plakatirozása volt. De ahelyett, hogy az így csódbekergetett énjük a bennük letagadhatatlan művészi erőket egy egészségesebb, teremtő, új ideológiákat röppentyűző művészetbe igyekezett volna átmenteni, ők tudóskodással és majdnem párt-politikai dogmákba öltözködéssel gondoltak új ereket csatornázhatai költészetükbe.

Először is ez érzik meg az intellektuális maszszívűség *akaró* dolgaikon.

De meg kell mondani: amit ők csinálnak és csinálni akarnak, nem szociális művészet. S ha nem az, akkor csak szociális mondani való lehet; de ha szociális mondani való, akkor fölösleges repetálás. Maga a szociálizmus sohasem lehet költőknél való *téma*. A szociális művészet semmi egyebet nem jelent, mint *szociális szemszögön* át látni az egész élénk mozgult életet és annak teljes perspektíváját. S nincs semmi szükség arra, hogy jósvádáju röpiratokban és alapos készütségű könyvekben lefektett tételeket *versekké* higgyünk. Mi a magunk felszabadult életét többé soha dogmáknak alárendelni nem akarjuk.

S ma már az sem igaz, hogy egy könyvben jogos volna tizenhárom forradalomért vonzó vers. Mert ma már nem úgy csinálják a forradalmakat, hogy hívják őket! Minden *produktív változást* hozó forradalomnak előbb az emberek fejében kell végigtörténi sorozatos ideológikus összeverekedésekkel.

És én a szociális művésztől azt várom, hogy az emberek méhkasos fejébe az utáztatás biztos gesztusával lopja be a forradalmat, de nem csak a káoszt, hanem a programmos kulturális életet hozó új ideológiákat is!

Hiába kiabálsz nekik — te is, amire épen semmi szükség sincs akkor, amikor egy racionális munkamegosztás alapján nekedvalóbb dolgok várnak rád — hogy éljen az új internacionále, meg osztályt teszünk, meg mindent lerombolunk. Ezek agyonhajszolt frázisok! És ha szükség lesz rá, ezeket a társadalomgazdasági kérdéseket nagyszerűen elfogják végezni erre való közigazdászok és politikusok. A művész kulturpolitikát csináljon! Hozzon új kulturát, tehát új életformát, új, friss temperamentumu és gondolkozásu embert, új morált. Csinálja meg az öröms, egészséges hitű és látásu embert, az új asszonyt, a mai beteg szexu-alitásba és álkulturába nyavalyásodott helyébe! Csinálja meg az *új embertípust*, mely túl a mai családi és nemi életem egy egészséges gazdasági földszintre érkezve, maga fölé építkezi a monumentális életet.

Ne ismétlgesen és ne söpörgessen tisztára nekiosztott mellékutakat. A szociális teremtőművészet önmagából kelt organizmus, mely ha mással nem is, de a horizontalan megsejtéseivel mindig előtte harangoz a levőnek.

Amit szatirikus apai pózzal az individuumra mondanak, arra ezt: az individuum valami olyan függvénye önmagának, akit tényleg nem lehet szívgyengeségbe szentimentáliskodott csodákba terelni. És akinek tényleg semmi kedve sincs „új fiak elébe dögölni: trágyának és kenyérnek.” Mert igen is az individuum vezető élet és semmi érzésheli, megkevesbé tudatos relációt nem érez a mögötte jövőkkel, pláne a Dugonicsok pózában! És mindegy az is, hogy utánuk a teljesség marad! Ez az individuumnak nem lehet fontos. Elismerem, annál fontosabb lehet ez némely, még mindig szentimentális költőknek — akik még mindig nem lépték nyakon öntudatukon át: ami felelőtlen poézis.

Egyénenkint: Komját Aladár semmit sem fejlődött. Régi versei most is dominálnak a 6-ból. György Máttyás kompozíciós centrumába két könyökkel kell beleverekednie magát a sok drótárkon, zsákutcán és tudakosságon át az embernek. Sokszor egyáltalában hiába. A szociális mondanivalóhoz, széies (azért még lehet kemény) egyszerűbb megnyilatkozás kell. De ki kell hangsúlyozni György felé — harmad-szori változása — (nem fejlődése) aprópóján, hogy a szociálizmus nem kiürült tarsolyu költőknek való témalehetőség.

Lengyel József néhány versében a leegyszerűsített összekompromitálja a semmitmondással. Új dolgai tipikus Csizmadia Sándor szágu versek, komplikáltabb formában. Jobb verseit szintén nem azóta írta amióta elszakadt tőlünk.

Révai József valahol ott tart a szentimentális humánizmusában, ahonnan évekkkel ezelőtt „A Tett” indult el. Ebből folynak vitustáncos titánkodásai és hig elrajzolásai is. Különben sokat ismételt a többiek-ből. Bizonyos, hogy kritikusai írásaival szemben a versírás nála egy alulmaradt életkiváncozást jelent.

Barta Sándor

Megjelent a **MA első politikai különszáma**.

Tartalma: politikai cikkek, kiáltványok, rajzok és versek. Megrendelhető kiadóhivatalunkban, ára 80 fillér.

Felelős szerkesztő és kiadó: **KASSÁK LAJOS**.

A „MA” könyvei:

- A „MA” első lírai antológiája** (György Mátyás, Kassák Lajos, Komját Aladár, Lengyel József verseiből) ára 4 korona. Amatőr kiadás eredeti met-szettel, az írók aláírásával, ára 10 korona.
- Garda József:** Valaki játszik velük (dráma) ára 2 korona.
- Máczsa János:** Agitációs füzetek a Színpadért ára 1 kor. 50 fill.
- Kassák Lajos:** Éposz Wagner Maszkjában (versek) ára 2 korona.
- Kassák Lajos:** Isten Báránycái (három egyfelvonásos) ára 3 korona.
- Kassák Lajos:** Életsiratás (novellák) ára 4 korona.
- Kassák Lajos:** Khabresz csodálatos pupja (novellák) ára 9 korona.
- Máttis Teutsch János:** Linoleum-albuma, száz számozott példány. Ára 50 korona. Amatőr példány merített papíron, a művész sajátkezű nyomásában és kézírásával. Ára 100 kor.

Die AKTION könyvei:

- Eine Anthologie** (1914–16) ára kötve 6 korona 70 fillér.
- Jüngste tschechische Lyrik** ára kötve 6 korona 70 fillér.
- Gottfried Benn:** Fleisch (versek) ára kötve 6 korona 50 fillér.
- Theodor Däubler:** Der Hahn (versek) ára kötve 6 korona 70 fillér.
- Franz Jung:** Sophie (regény) ára kötve 6 korona 70 fillér.
- Franz Jung:** Opferung (regény) ára kötve 6 kor. 70 fillér.
- Ferdinand Hardekopf:** Lesestücke. Ára kötve 4 kor. 80 fillér.
- Carl Einstein:** Anmerkungen. Ára 4 kor. 80 fillér.
- Ludwig Rubiner:** Der Mensch in der Mitte ára: 5 kor. 80 fill.
- Alexander Herzen:** Erinnerungen. Két kötet ára kötve 28 kor.
- Der Rote Hahn** (könyvsorozat 1–12 számig) Tolstoj, Bäumer, Dohm, Viktor Hugó, Otten, Sternheim, Ferdinand Lassalle, Mehring stb. verseiből, novelláiból és tanulmányaiból. Füzetenként 1 K 70 fillér.

Der STURM könyvei:

- Herwart Walden:** Tanz der Töne (kotta) ára 6 kor.
- Herwart Walden:** Einblick in Kunst (64 reprodukcióval) ára 9 kor.
- Herwart Walden:** Gesammelte Schriften. Ára 4 korona.
- August Stramm:** Du (szerelmversek) ára 6 kor.
- Paul Scheerbart:** Glasarchitectur (tanulmányok) ára 4 korona)
- Peter Baum:** Schützengrabenverse. Ára 6 korona.
- Adolf Knoblauch:** Die schwarze Fahne (regény) ára 4 kor.
- Herman Essig:** Überteufel (dráma) ára 5 korona.
- Herman Essig:** Wetterfrosch (elbeszélés) ára 5 kor.
- Sturm-Bücher** (sorozat 1–14. sz.-ig): **August Stramm** kis drámái, **Lothar Schreyer**, **Pater Baum**, **Age von Kohl**, **Adolf Behne** stb. munkái füzetenként 1 kor. 50 fillér.
- Sturm-levelezőlapok** a legújabb francia, angol, orosz, német, spanyol és olasz művészek képeinek és szobrainak reprodukcióival. Ára darabonként 40 fillér. Az egész sorozat 75 darabból áll

Megjelenés dátuma 1918. november 20. A lap minden cikkéért a szerző felel.

Folyóiratunk első évfolyama

A TETT

amelyet háború ellenes tendenciája miatt a cenzura két évvel ezelőtt betiltott, kiadóhivatalunk utján

ÚJBÓL KAPHATÓ.

Egész évfolyam ára 12 korona.

Fizessen elő a

SZABADGONDOLAT

című minden párttól, kliktől és hatalmi szervezettől független

VILÁGNÉZETI FOLYÓIRAT-ra

Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Visegrádi-utca 15. félemelet.

MEGJELENT

SZÉLPÁL ARPÁD

TÜNTETÉS

CIMŰ VERSES KÖNYVE

Ára 3.50 Amatőr 10 K.

Kapható mindenütt.

Belvárosi Színház

Igazgató: Bárdos Arthur. — Koronaherceg-u. 6.

ÚJ MŰSOR:

TILLA

Herczeg Ferenc drámája.

Főszereplők:

PAULAY ERZSI és PETHEŐ ATTILA.

Kezdeté 7 órakor.

DIANA

sósorszesz.